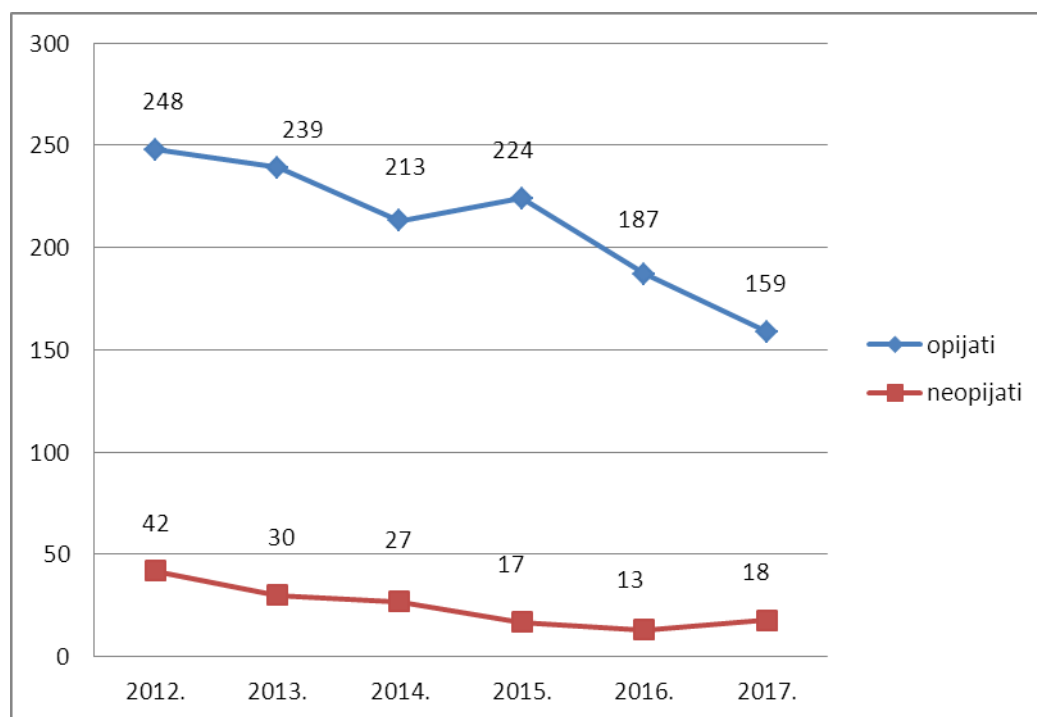

IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE OVISNOSTI U DUBROVAČKO-NERETVANSKOJ ŽUPANIJI U 2017. GODINI

Odjel za mentalno zdravlje djeluje u sastavu Službe za promicanje zdravlja Zavoda za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije i bavi se zaštitom mentalnog zdravlja kroz pet savjetovašta raspoređenih tako da se omogući što bolja dostupnost korisnicima usluga (Dubrovnik, Metković, Korčula, Vela Luka i Orebić).

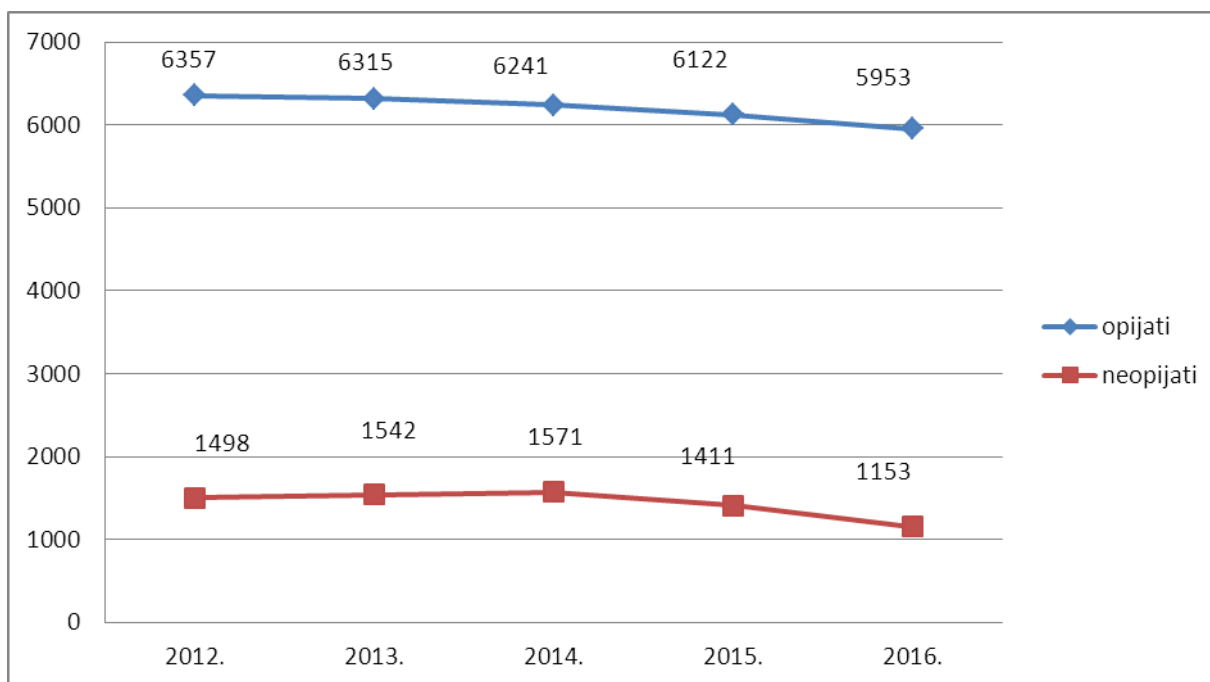
Mentalno zdravlje je bitan čimbenik sveukupnog zdravlja i ima veliki utjecaj na opću dobrobit pojedinca, obitelji i društva u cjelini. Upravo zbog toga potrebno je prevenirati sve veću učestalost i težinu poremećaja mentalnog zdravlja u koje spadaju i bolesti ovisnosti (o alkoholu, nikotinu, drogama, kockanju i/ili klađenju, internetu). Osim primarne prevencije usmjerene na rad i aktivnosti s djecom i mladima u Odjelu se vrši i sekundarna prevencija odnosno rano otkrivanje i liječenje ovisnika o psihoaktivnim tvarima (ovisnicima o opijatu i ovisnicima ili konzumentima neopijata) kroz psihijatrijske i psihoterapijske tretmane te supstitucijsku terapiju.

Kroz zadnjih pet godina, od 2012. do 2017. godine u našoj županiji liječilo se, zbog zlouporabe sredstava ovisnosti, 1417 osoba od kojih je 1270 ovisnika o opijatu i 147 neopijatska ovisnika ili konzumenta. (slika 1). Važno je napomenuti, u ukupan broj liječenih osoba (1417) ubrajaju se osobe koje ostaju u tretmanu iz godine u godinu sve dok traje njihovo liječenje te se ponavljaju u našem registru.

Slika 1. Broj liječenih osoba zbog zlouporabe sredstava ovisnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji od 2012. do 2017. godine

Broj ukupno liječenih osoba zbog zlouporabe sredstava ovisnosti, kao i broj osoba liječenih zbog opijatske ovisnosti povećavao se od 1998. do kraja 2009. godine, a otada broj ukupno liječenih osoba pada. Unazad 5 godina trend opadanja se nastavlja kako u našoj županiji tako i na nivou Hrvatske (slika 2).

Slika 2. Broj liječenih osoba zbog zlouporabe sredstava ovisnosti u Republici Hrvatskoj od 2012. do 2016. godine

U 2017. godini u Zavodu za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije, u Odjelu za mentalno zdravlje, zbog zlouporabe sredstava ovisnosti liječeno je ukupno 177 osoba od čega je 159 osoba opijatskih ovisnika, a 18 osoba neopijatskih ovisnika i konzumenata (tablica 1).

Tablica 1. Broj liječenih osoba zbog zlouporabe sredstava ovisnosti u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2017. godini

Sredstvo ovisnosti	Broj liječenih osoba
Opijati	159
Ostalo	18
UKUPNO	177

U Odjelu za mentalno zdravlje Dubrovnik liječeno je 96 osoba (90 opijatski ovisnika i 6 neopijatskih ovisnika ili konzumenata), na Korčuli 48 osoba (38 opijatska i 10 neopijatskih ovisnika ili konzumenata), u Pločama 8 osoba (7 opijatskih i 1 neopijatska ovisnika ili konzumenta) te u Metkoviću 25 osoba (24 opijatska ovisnika i 1 neopijatski ovisnik ili konzument), (tablica 2).

Tablica 2. Broj osoba prema sredstvu ovisnosti i mjestu liječenja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2017. godini

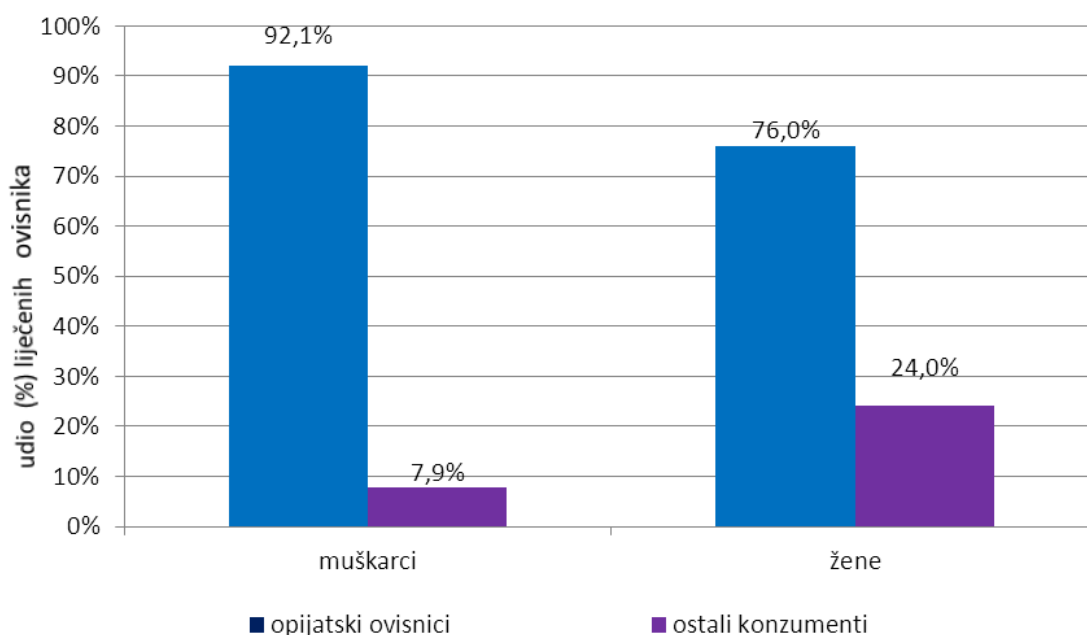
Sredstvo ovisnosti	Dubrovnik	Korčula	Ploče	Metković	Ukupno
Opijati	90	38	7	24	159
Ostalo	6	10	1	1	18
UKUPNO	96	48	8	25	177

Tijekom 2017. g. na liječenje se po prvi put javilo 12 novih ovisnika i konzumenata, od čega 7 novo liječenih opijatskih ovisnika, a 5 novo liječenih neopijatskih ovisnika ili konzumenata (tablica 3).

Tablica 3. Broj novo liječenih ovisnika obzirom na sredstvo ovisnosti i mjestu liječenja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2017. godini

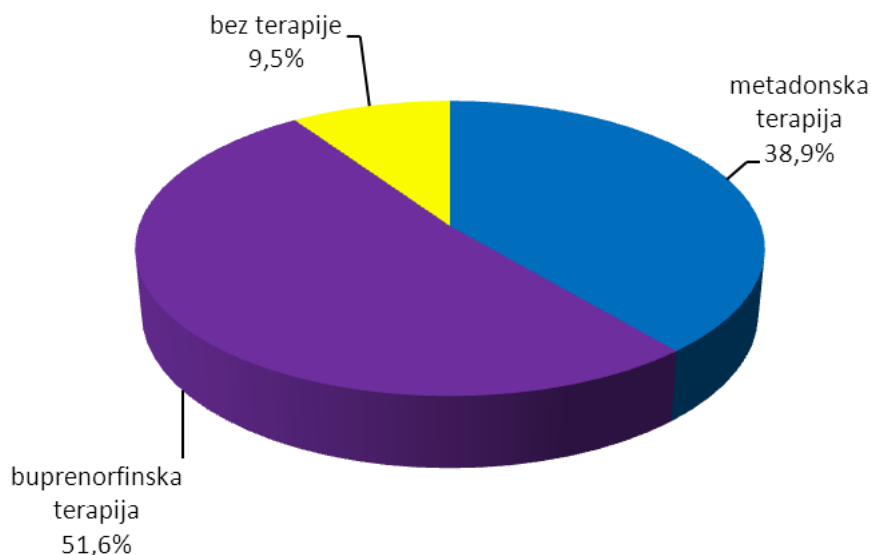
	Dubrovnik	Korčula	Ploče	Metković	Ukupno
Novi opijatski ovisnici	6	1	0	0	7
Novi ostali konzumenti	2	3	0	0	5
UKUPNO	8	4	0	0	12

Od ukupnog broja liječenih ovisnika u 2017. g. 152 su muškarci, a 25 žena. Od 152 muškaraca njih 140 (92,1%) su ovisnici o opijatima, a 12 (7,9%) neopijatski ovisnici ili konzumenti. Od 25 žena njih 19 (76,0%) su opijatske ovisnice, a 6 (24,0%) neopijatske ovisnice ili konzumentice (slika 3).

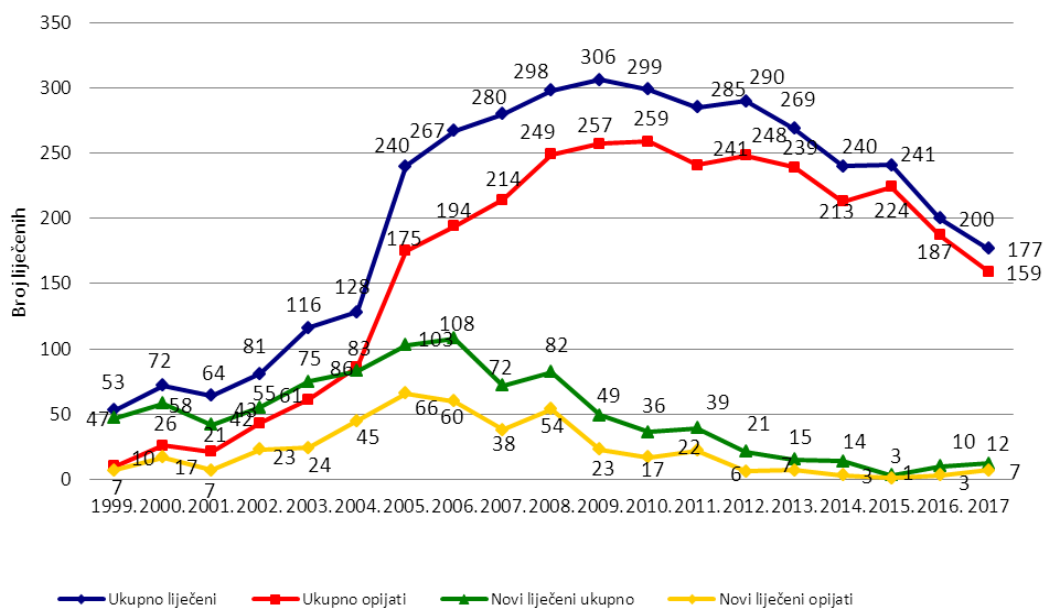
Slika 3. Udio osoba liječenih zbog zlouporabe droga prema sredstvu ovisnosti i spolu u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2017. godini

Najveći broj liječenih opijatskih ovisnika bio je na terapiji buprenorfinom s udjelom od 51,6%, na terapiji metadonom 38,9% dok je 9,5% bilo bez terapije (slika 4). Osobe koje ne uzimaju supstitucijsku terapiju su stabilni apstinenti, ali njihovo psihoterapijsko liječenje i dalje traje. Osobe koje služe dužu zatvorsku kaznu najčešće ne uzimaju supstitucijsku terapiju dok se nalaze u zatvoru. Na nivou Republike Hrvatske za 2016. godinu (za 2017. godinu još nema obrađenih podataka kada je pisan ovaj tekst) udio liječenih osoba terapijom buprenorfina je 50,2% dok je udio liječenih metadonom iznosio 49,8%.

Slika 4. Udio liječenih opijatskih ovisnika prema vrsti supstitucijske terapije u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2017. godini

Broj ukupno liječenih osoba zbog zlouporabe droga, kao i broj osoba liječenih zbog opijatske ovisnosti povećavao se od 1998. do kraja 2009. godine, a otda broj ukupno liječenih osoba pada. Za razliku od toga, broj novih liječenih osoba i novo liječenih zbog opijatske ovisnosti raste do kraja 2005. godine, dok od 2007. ima silaznu putanju (slika 5).

Slika 5. Broj osoba liječenih zbog zlouporabe droga, ukupno i novo liječenih u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u razdoblju od 1998. do 2017. godine

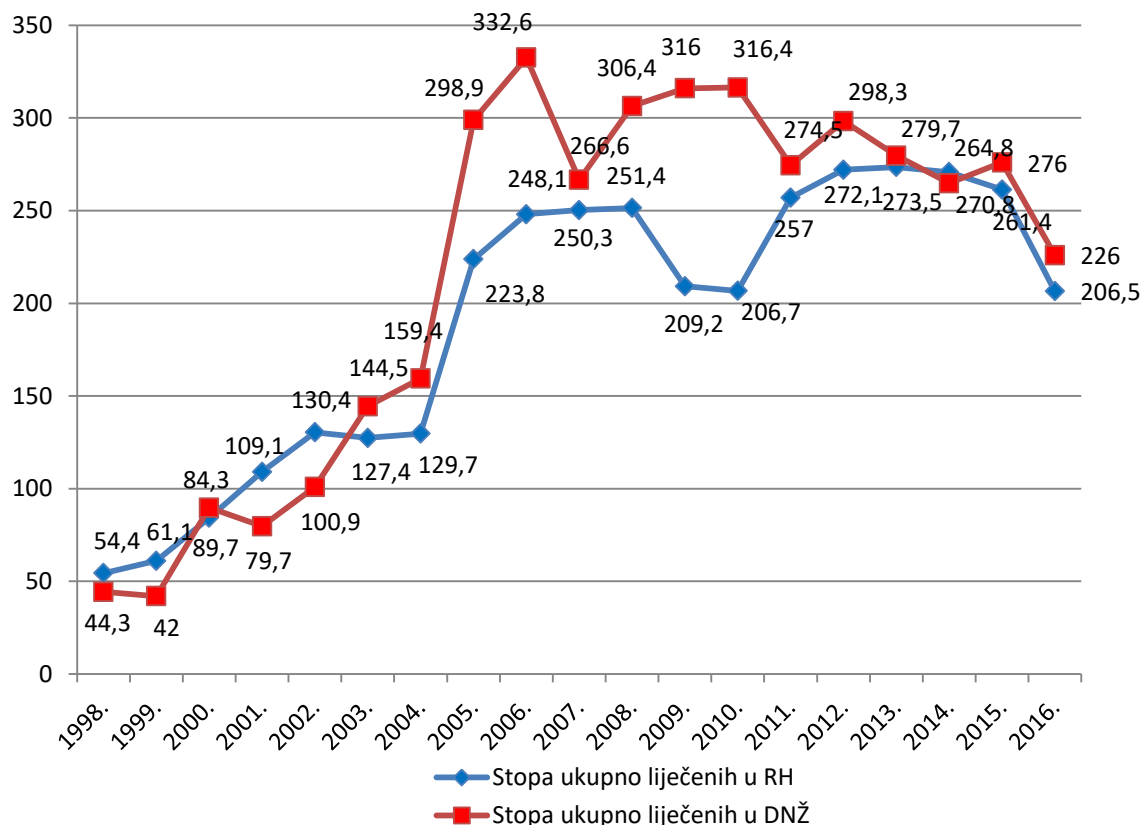
Kod prvog javljanja na liječenje osoba ovisnih o psihoaktivnim tvarima obavezni smo, metodom intervjua, uzimati njihove osnovne podatke i početkom svake slijedeće godine, dok su u sustavu liječenja, ažurirati ih. Podaci su nam važni za što adekvatnije pristupanje liječenju i pomoći osobama koji se liječe u odjelu kao i za planiranje preventivnih aktivnosti. Jedno od upita odnosi se na povod uzimanja psihoaktivnih tvari. Prema analizi odgovora, najčešći povod uzimanja psihoaktivnih tvari su: znatiželja, utjecaj vršnjaka, dosada, zabava, želja za samopotvrđivanjem i neznanje o mogućim štetnim posljedicama. Manji broj njih izabere probleme u obitelji ili školi. Od 12 novih nikad liječenih osoba u 2017. g. njih 6 navodi kao povod uzimanja psihoaktivnih tvari psihološke probleme kao što su depresija, neuroza, mladenačka nesigurnost i probleme u obitelji, a 6 osoba kao povod uzimanja navode znatiželju i utjecaj vršnjaka.

U Odjel za mentalno zdravlje prijavljuju se osobe ovisnici o opijatima ili konzumenti neopijata samovoljno ili u pratnji svoje obitelji. Međutim, Centar za socijalnu skrb i Sud upućuju nam osobe kojima su izrečene mjere pojačane brige i nadzora ili obaveznog liječenja. Liječnici primarne i specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite, službe za izvanbolničko liječenje ovisnosti drugih županija i drugi također mogu uputiti osobe kojima je potrebna pomoć u liječenju ovisnosti.

U protekloj godini od ukupnog broja novo liječenih osoba po preporuci Centra za socijalnu skrb i Suda javile su se 4 osobe, u pratnji obitelji 5 osoba te po preporuci liječnika primarne zdravstvene zaštite također 3 osobe.

Uspoređujući stopu liječenih osoba na razini Republike Hrvatske i Dubrovačko-neretvanske županije (slika 6) primjećuje se porast broja ovisnika, koji se liječe zbog ovisnosti o psihoaktivnim tvarima na razini države i naše županije od 1998. do 2006. godine. Na razini Republike Hrvatske broj liječenih osoba stagnira do 2016. (za 2017. godinu nemamo podatke o ukupnom broju liječenih osoba u Republici Hrvatskoj), dok se u Dubrovačko-neretvanskoj županiji bilježi lagani porast broja liječenih osoba sve do 2009. godine. Razdoblje rasta ukupnog broja osoba liječenih od ovisnosti o opijatima i neopijatima rezultat je kvalitetnijeg i organiziranijeg obuhvata. Naime, uspostavljena je bolja suradnja i umreženost institucija, koje se bave osobama kojima je potrebna pomoć i liječenje od ovisnosti (liječnici obiteljske medicine, centri za socijalnu skrb, zatvori, prekršajni, općinski i županijski sudovi). Od 2009. g. do danas taj broj je u laganom padu, a za to postoji nekoliko razloga:

1. Broj novih heroinskih (opijatskih) ovisnika koji se javljaju na liječenje je manji, kao i na razini Republike Hrvatske. Istovremeno više osoba umire dijelom zbog posljedica uzimanja opijata, a dijelom zbog drugih zdravstvenih poteškoća.
2. Osobe koje se liječe od opijatske ovisnosti i uzimaju supstitucijsku terapiju trebale bi redovito dolaziti na liječničku kontrolu. Međutim, određeni broj osoba ne javi se redovito svaku godinu, već svaku drugu.
3. Osobe koje se nalaze u evidenciji našeg odjela, a počinitelji su kaznenih djela nalaze se u zatvorima diljem Hrvatske i prijavljeni su u penološkom sustavu, a ne u Odjelu za mentalno zdravlje sve dok ne izađu iz zatvora. Isto tako osobe počinitelji kaznenih djela iz drugih krajeva koji služe kaznu u zatvoru u Dubrovniku za to vrijeme prijavljeni su u našoj evidenciji dok im traje kazna.
4. Određeni broj osoba iz drugih krajeva Hrvatske, koji se liječe zbog ovisnosti o opijatima, zapošljavaju se tijekom turističke sezone u Dubrovačko-neretvanskoj županiji te se za to vrijeme liječe i evidentiraju u našem registru.

Slika 6. Stopa liječenih zbog zlorabe droga na razini Republike Hrvatske i Dubrovačko-neretvanske županije u razdoblju od 1998. do 2016. godine

Zaključak

Slijedom navedenih podataka, potrebno je i dalje raditi na obuhvatu i zbrinjavanju osoba ovisnih o psihoaktivnim tvarima te jačanju međusektorske suradnje i prevencije zlorabe droga. Planiranim aktivnostima radi se na poboljšanju kvalitete obuhvata, liječenja, pomoći i podrške osobama ovisnima o psihoaktivnim tvarima kroz supstitucijsku terapiju, individualnu i obiteljsku psihoterapiju te socijalne intervencije poput jačanja socijalnih vještina, učenja nošenja s emocijama i ostalo.

S druge strane, istraživanjem života mladih ljudi na području naše županije koje se provodi svako 5 godina u suradnji s Institutom za društvena istraživanja u Zagrebu, radi boljeg uvida u stanje, nastojimo poboljšati provođenje postojećih programa prevencije i osmisliti nove koji su u skladu s potrebama naših mladih. Budući da su rizična ponašanja adolescenata uzrokovana višestrukim čimbenicima i okolnostima svakodnevnog života, preduvjet za njihovu prevenciju je razumijevanje šireg psiho-socijalnog okruženja u kojemu mladi ljudi žive. Prikupljenim podacima mogu se utvrditi psihološki i socijalni problemi koji se nalaze u osnovi rizičnih oblika ponašanja mladih, mogu se istražiti specifičnosti rizičnih oblika ponašanja na koje se u školskoj situaciji može preventivno djelovati, te se isto tako može poticati razvoj ciljanih školskih i širih programa prevencije.

Martina Jerinić Njirić, prof. pedagogije
 Odjel za mentalno zdravlje
 Služba za promicanje zdravlja
 Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije